

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v.
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Amsterdam, 21 september 2011

Onderwerp: Reactie op wijzigingsvoorstellen Wet openbaarheid van bestuur (Wob)

Geachte heer/mevrouw ,

Op korte termijn zult u in de Tweede Kamer de brief van minister Donner over de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) bespreken. Het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren (NGvH) en NDP Nieuwsmedia, de brancheorganisatie voor nieuwsbedrijven, reageren in deze gezamenlijke brief op de wijzigingsvoorstellen van de minister. Hoewel beide organisaties de intentie van minister Donner om oneigenlijk gebruik van de Wob tegen te gaan onderschrijven, hebben zij fundamentele kritiek op enkele kernpunten van de brief. Omdat u als parlementariër besluit over het al dan niet wijzigen van de Wob, brengen we via deze weg de vier belangrijkste kritiekpunten beknopt onder uw aandacht. Het spreekt voor zich dat daarbij het gebruik van de Wob voor journalistieke doeleinden ons uitgangspunt is.

1. Openbaarheid dient een doel

In zijn brief gebruikt de minister herhaaldelijk zinsneden als “dit kabinet streeft naar een compacte overheid met minder ambtenaren” en “het streven naar een compacte overheid betekent prioriteiten stellen”. De minister suggereert daarmee dat openbaarheid van bestuur slechts een service is die de overheid aan haar burgers verleent, waarop bezuinigd kan worden in tijden dat de overheid haar ambtenarenapparaat verkleint. Maar openbaarheid van bestuur is veel meer dan dat. Door de toon van de beleidsbrief lijkt de minister te willen ontkennen dat er ambtelijke fouten worden gemaakt en dat politici soms verkeerde beslissingen nemen, met maatschappelijke en financiële schade tot gevolg. Ook in het openbaar bestuur gaan er nu eenmaal zaken mis. De journalistiek vervult haar taak als zij daarover bericht. Openbaarheid van bestuur is daarom noodzakelijk. Openbaarheid doet geen afbreuk aan de effectiviteit van de overheid, maar bevordert die juist. Omdat de overheid niet alleen *voor*, maar ook *van* ons allemaal is, dient in een democratie geheimhouding uitzondering te zijn. Dat zou het uitgangspunt moeten zijn bij wijzigingen aan de Wob.

2. Bestuursorganen realiseren zich het publieke karakter van hun taak onvoldoende

In de beleidsbrief concludeert de minister dat “*de omvang van het probleem van oneigenlijk gebruik van de Wob [] op basis van de uitkomsten van het onderzoek onder bestuursorganen*

[lijkt] mee te vallen". Vervolgens stelt de minister: *"Oneigenlijk gebruik van de Wob blijkt echter als thema wel sterk te leven bij bestuursorganen."* De minister raakt hier een fundamenteel probleem van de Wob. Het verschil tussen daadwerkelijke en ervaren belasting bevestigt het beeld van journalisten dat ambtenaren de Wob als hinderlijk en belemmerend beschouwen. Bestuursorganen geven er daarmee blijk van dat zij zich het publieke karakter van hun taak onvoldoende realiseren. Dit bemoeilijkt een efficiënte en effectieve werking van de Wob. Maatregelen die ambtenaren op deze verantwoordelijkheid wijzen, zouden op hun plaats zijn.

3. Belangenafweging door ambtenaar uiterst onwenselijk

Minister Donner wil wijzigingen in de Wob aanbrengen met het oog op twee categorieën verzoeken: oneigenlijke verzoeken en omvangrijke verzoeken. Oneigenlijke motieven zoals het frustreren van beleid en het nastreven van geldelijk gewin zijn niet van toepassing op Wob-verzoeken met een journalistiek oogmerk. Het is een journalist te doen om (nieuwswaardige) informatie over het openbaar bestuur. Vanzelfsprekend steunen het NGvH en NDP Nieuwsmedia het tegengaan van oneigenlijk gebruik van de Wob, mits aan de openbaarheid van bestuur, zowel actief als passief, niet wordt ingeboet.

Omvangrijke verzoeken kunnen vanuit journalistieke overwegingen wel aan de orde zijn, mede vanwege het stelsel dat de Nederlandse wetgever voor de Wob gekozen heeft. De minister stelt voor aan de Wob een bepaling toe te voegen waarop ambtenaren zich kunnen beroepen als de inspanning van het beantwoorden van het Wob-verzoek niet in verhouding staat tot het belang dat de openbaarmaking dient, zulks ter beoordeling van de ambtenaren zelf. Ambtenaren zijn dan bevoegd het Wob-verzoek te faseren en/of te beperken. Als dit zou gebeuren bergt elk Wob-verzoek van enige omvang het gevaar in zich van een onzuivere, door de belangen van het bestuursorgaan ingegeven, besluit. Om in de metafoor van de minister te blijven: dan keurt de slager zijn eigen vlees. Een hoogst onwenselijke situatie. De Wob heeft juist mede tot doel om openbaar te maken wat door de overheid zelf niet openbaar gemaakt is, óók als openbaarmaking diezelfde overheid onwelgevallig is. Als het bestuursorgaan meer wettelijke ruimte krijgt om een belangenafweging te maken, en niet onverkort aan het Wob-verzoek tegemoet hoeft te komen, staat de openbaarheid van bestuur op het spel. Als ambtenaren bevoegd worden zelf deze afweging te maken, betekent dit een fundamentele, aanvechtbare omkering van de werking van de Wob. Hoewel de minister niets wil ondernemen dat strijdig is met het Verdrag van Tromsø, zou deze omkering dat wel degelijk zijn.

4. Bestuursorganen vaak niet efficiënt in afhandeling

In zijn brief benadrukt de minister dat bestuursorganen onvoldoende zijn toegerust op het afhandelen van Wob-verzoeken. De informatie waar journalisten om vragen, is er wel, maar is soms moeilijk vindbaar. Betere archivering, duidelijkere procedures, vaste contactpersonen en bredere bekendheid met de Wob binnen de organisatie zouden de uitvoeringspraktijk volgens de minister verbeteren. Het ligt voor de hand dat bestuursorganen daarom eerst de hand in eigen boezem steken, voordat de overheid overgaat tot het inperken van de mogelijkheden voor het gebruik van de Wob. Het verbeteren van de interne afhandeling draagt tevens bij aan een efficiëntere overheid. Het NGvH en NDP Nieuwsmedia zijn van mening dat de voorgestelde beperkingen niet aan de orde kunnen zijn als de afhandeling van Wob-verzoeken voor verbetering vatbaar is.

Tot slot

Nederland liep in 1980 internationaal voorop toen de Tweede Kamer openbaarheid van bestuur bij wet vastlegde. De Wob heeft in Nederland ten dienste gestaan van een gezonde journalistieke praktijk. We hopen erop te mogen rekenen dat u pal staat voor een transparante overheid en dat u de journalistieke ruimte voor de Nederlandse nieuwsmedia niet zult inperken. Het NGvH en NDP Nieuwsmedia roepen u daarom op bovenstaande kritiek op de wijzigingsvoorstellen te betrekken bij uw standpuntbepaling. Samenvattend luidt ons advies: beschouw openbaarheid van bestuur niet slechts als een service aan de burger, erken dat ambtenaren moeten handelen conform het publieke karakter van de taken van bestuursorganen, perk alleen oneigenlijke verzoeken in en maak de afhandeling van verzoeken efficiënter.

Voor een mondelinge toelichting zijn wij vanzelfsprekend beschikbaar.

Hoogachtend,

Jacques Kuyf
voorzitter NDP Nieuwsmedia

Pieter Sijpersma
voorzitter NGvH

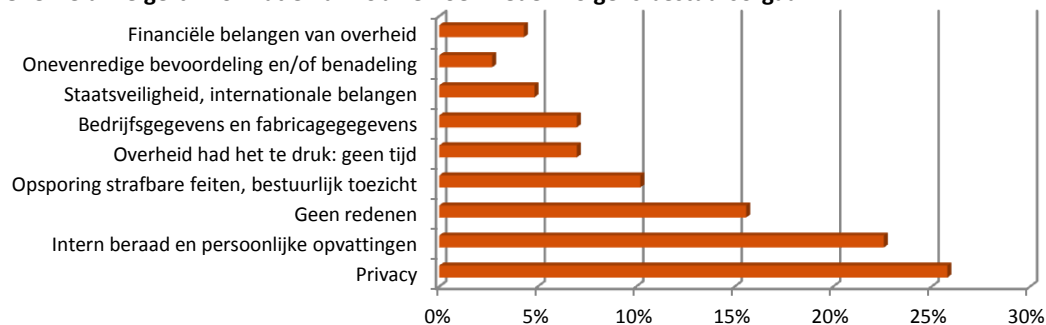
Bijlage: Cijferoverzicht n.a.v. Wob-onderzoek onder journalisten door Rijksuniversiteit Groningen (mei 2011)

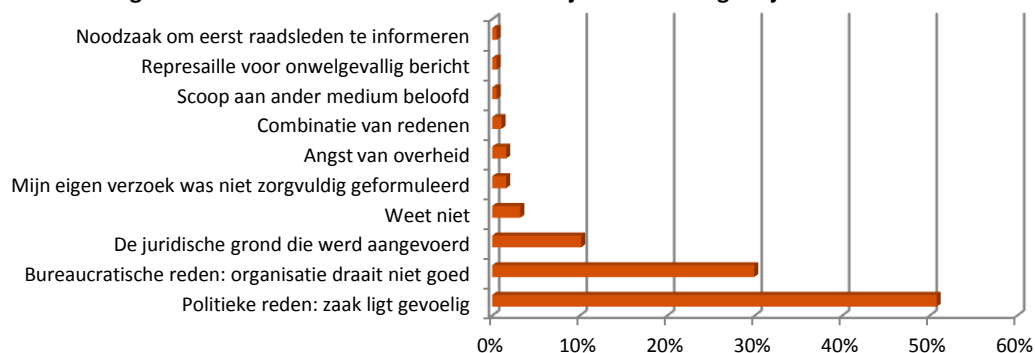
Bijlage Wob-onderzoek onder journalisten door Rijksuniversiteit Groningen (mei 2011)

In opdracht van het Persvrijheidsfonds heeft de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek gedaan naar de ervaringen van journalisten (n=245) met het verkrijgen van toegang tot nieuwswaardige overheidsinformatie gedurende het jaar 2010. NDP Nieuwsmedia was medefinancier van dit onderzoek. In deze bijlage zijn beknopt de meest relevante onderzoeksresultaten weergegeven. Het onderzoek geeft een beeld van de weigerachtige houding van bestuursorganen bij Wob-verzoeken.

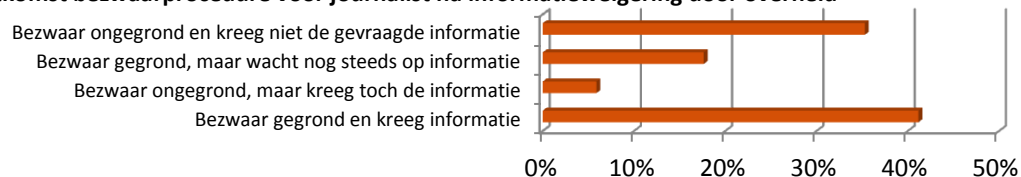
Overheid weigert informatie na Wob-verzoek: redenen volgens bestuursorgaan

Overheid weigert informatie na Wob-verzoek: "werkelijke" redenen volgens journalist

Uitkomst bezwaarprocedure voor journalist na informatieweigering door overheid

Conclusie

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat de officiële weigeringsgrond van het bestuursorgaan in veel gevallen ernstig wordt betwist. Als de journalist bij informatieweigering vervolgens een bezwaarprocedure aanspant, blijkt het primaire besluit in de meerderheid van de gevallen voor verbetering vatbaar (wat ver boven het algemeen gemiddelde is bij bezwaarprocedures van bestuursorganen, vgl. 59% bij Wob-verzoeken tegenover 21% gemiddeld). De onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen concluderen dat de kwaliteit van de besluitvorming van de overheid in Wob-zaken omhoog moet en dat het toezicht op een weigerachtige of stilzittende overheid effectiever moet. Het gehele onderzoek is te downloaden: <http://www.nvj.nl/docs/beleving-wob-verzoeken.pdf>